

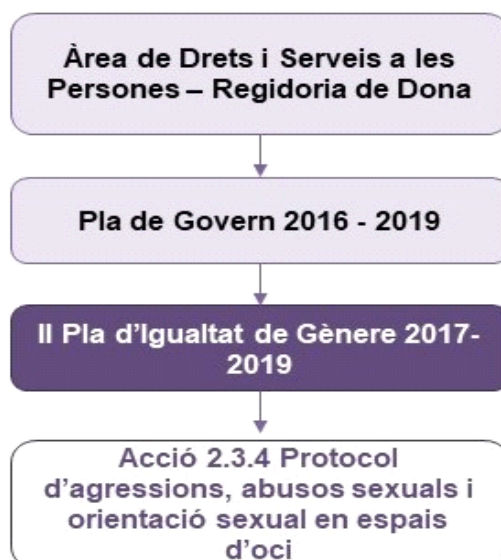
Protocol per a l'abordatge de les violències masclistes a les festes populars i espais públics d'oci nocturn de Manresa

Índex

1. Presentació.....	3
2. Antecedents	4
3. Marc conceptual.....	6
4. Breu diagnosi	11
5. Protocol per a l'abordatge de les violències masclistes a les festes populars i espais públics d'oci nocturn de Manresa	14
5.1. Creació i composició del grup de seguiment del protocol	15
5.2. Aspectes contemplats en el protocol	16
5.2.1 Principis i requisits bàsics.....	16
5.2.2 Campanya comunicativa i de sensibilització entorn del protocol.....	18
5.2.3 Formació i tallers als agents clau	20
5.2.4 Espais de festa i dispositius	21
5.2.5 Espais i mobilitat	22
5.2.6 Espais d'oci nocturn privats.....	23
5.2.7 Tipus d'intervenció i circuits.....	24
5.2.7.1 Agents que intervenen en els espais públics d'oci:	24
5.2.7.2 Circuits davant casos d'agressió	26
5.2.7.3 Registres de les actuacions	33
5.2.8 Valoració del treball realitzat	34
6. Compromisos institucionals	34

1. Presentació

El punt de partida d'aquest document s'inicia amb el compliment d'un dels objectius que proposava el Pla de govern 2016-2019, en què, en l'eix de polítiques socials i per a la igualtat, s'especificava la creació d'un nou Pla d'igualtat entre homes i dones de la ciutat de Manresa. És així com, al 2017, es va crear el II Pla d'Igualtat de Gènere 2017 - 2020. Un dels objectius que planteja el Pla és generar mesures d'acció contra la violència masclista que vagin més enllà de l'àmbit de la parella, atès que el protocol d'actuació de violència masclista de Manresa revisat al 2011¹, es dirigia només a aquest àmbit. El Pla d'igualtat de Manresa, doncs, ofereix mesures per als altres àmbits en què la violència masclista es manifesta, com l'àmbit laboral, familiar i comunitari. En aquest últim, l'àmbit comunitari, se centrarà l'acció d'aquest protocol.

Així doncs, aquest document pretén assentar les bases per donar resposta als objectius proposats i vetllar perquè el seu compliment es realitzi de la manera més satisfactòria possible.

¹ Protocol de violència masclista en l'àmbit de la parella de Manresa i el Bages (2004).

L'objectiu final d'aquest protocol és aconseguir desnaturalitzar els comportaments més arrelats socialment que fonamenten el circuit de les violències masclistes i LGTBI-fòbiques. És tracta d'un procés que ha de contribuir a erradicar assetjaments, agressions verbals i qualsevol tipus de violències sexuals en els contextos d'oci nocturn en espais públics i aconseguir que els espais de socialització no estiguin condicionats per raó de sexe, orientació o identitat de gènere. És a dir, aconseguir uns **espais d'oci lliures de violències masclistes**. Per això, els objectius específics d'aquest document són:

- Aconseguir les bases perquè l'Ajuntament de Manresa abordi les violències masclistes als espais públics d'oci nocturn, amb especial atenció a les festes populars de la ciutat.
- Identificar aquells aspectes que resulten més rellevants per a l'abordatge de situacions d'agressió i/o assetjament.
- Aportar models d'iniciatives útils que serveixin a l'Ajuntament de Manresa per a direccionar la seva estratègia en la lluita contra les violències masclistes.
- Abordar les violències masclistes des dels àmbits de la prevenció, la detecció, l'atenció i la recuperació per tal de millorar la intervenció dels diferents agents del territori.
- Realitzar un protocol d'abordatge de les violències masclistes a festes populars i espais públics d'oci nocturn del municipi.

El protocol és, però, un element viu, subjecte a revisions i modificacions periòdiques que s'han d'adaptar a una realitat social concreta, però alhora canviant.

2. Antecedents

L'any 2017-2018, amb el suport de la Diputació de Barcelona, es va portar a terme l'elaboració del Protocol base per a l'abordatge de les violències masclistes en els contextos públics d'oci nocturn i a les festes populars de Manresa. Per a fer-ho, vam comptar amb el suport d'una consultora i les aportacions dels membres d'una comissió interdepartamental amb la presència de diversos tècnics municipals i amb participació de diferents agents externs amb els quals es treballa conjuntament l'abordatge de les violències masclistes a Manresa i comarca (Mossos d'Esquadra, ASSIR...).

Com hem dit, en l'elaboració d'aquest document es va comptar amb la figura del Grup Motor. Aquest és el grup interprofessional i interdepartamental creat per fer el seguiment del procés de construcció del pla. El grup el van constituir persones que treballen en diferents àmbits i que es consideren clau per a l'abordatge de les violències masclistes en contextos d'oci:

- Assumpta Bermúdez Sanz, tècnica superior de Cultura (Ajuntament de Manresa)
- Beatriu Almenar Pasies, Salut (Ajuntament de Manresa)

- Cristina Cano Fiter, coordinadora del Programa de Joventut (Ajuntament de Manresa)
- Cristina Cruz Mas, regidora de Feminismes i LGTBI (Ajuntament de Manresa)
- Elsa Ruiz Muñoz, tècnica de Barris i Acció Comunitària Pla de Barris (Ajuntament de Manresa)
- Emília Gudayol Pulido, educadora social (Ajuntament de Manresa)
- Laura Castany Figuera, coordinadora del Programa de la Dona (Ajuntament de Manresa)
- M. Josep Salamero Valderrama, agent de l'Oficina de Relacions amb la Comunitat, ABP Mossos d'Esquadra.
- Maite Hosta Cazorla, caporal de la Policia Local
- Marc Pujolà Calsina, Enllumenat Públic (Ajuntament de Manresa)
- Marta Oliveras Vila, tècnica de l Bages (Agència de Salut Pública).
- Marta Romeo Alcocer, Educació (Ajuntament de Manresa)
- Marta Suero Bodas, tècnica de l'Oficina de Dones i LGTBI (Diputació de Barcelona)
- Meritxell Puig Garcia, treballadora social ASSIR Bages-Solsonès.
- Montserrat Mestres Angla, cap del Servei d'Acció i Cohesió Social (Ajuntament de Manresa)
- Pol Valero Geli, cap del Servei de Medi Ambient i Sostenibilitat
- Rosa Oviedo Agudo, sergenta Coordinadors de Proximitat i Relacions amb la Comunitat, ABP Mossos d'Esquadra.
- Rosa Vicens Fabregas, Salut (Ajuntament de Manresa)
- Sònia Albuixech Gàmez, tècnica de l'Oficina de Dones i LGTBI (Diputació de Barcelona)

A més a més, de cara a l'obtenció d'informació, es va comptar amb la participació de les següents persones com a agents clau:

- Dídac Martínez Guitart, propietari del grup Ítaca i president de l'Associació de locals d'oci nocturn de Manresa.
- Jordi Cortés Riera, propietari de la sala El Sielu i La Carpa del Riu.
- Gemma Boix Pou, membre de la comissió del protocol contra les agressions masclistes de la Festa Major Alternativa de Manresa.

De forma paral·lela, i amb la intenció d'elaborar una diagnosi de situació acurada, es va fer una enquesta de sondeig a la població anònima per conèixer la realitat de les violències masclistes a Manresa, en què van participar 282 persones (97 dones i 82 homes), així com una recollida de documents existents a la ciutat relacionats amb el tema.

Com a resultat d'aquest treball, la Diputació ens va entregar un document, amb una diagnosi de la situació i unes propostes d'actuació, que com a Ajuntament havíem de revisar i aprovar, si era el cas.

Tot i que el document va quedar per aprovar formalment, es van començar a aplicar les recomanacions i els circuits proposats, tant pel que respecta a la prevenció com a l'atenció a les violències masclistes en espais públics d'oci nocturn, fent una campanya de prevenció de les agressions sexistes a partir de la Festa Major 2018, que es van ampliar i millorar durant el 2019.

A finals del 2018 es publica la *Guia per a l'elaboració de protocols davant de les violències sexuals en espais d'oci* de la Diputació de Barcelona.

El 2019 la Generalitat de Catalunya publica el *Protocol de seguretat contra les violències sexuals en els espais d'oci* posant a l'abast de la lluita contra les violències masclistes en espais d'oci els mitjans del Departament d'Interior.

Amb tot, veiem la necessitat d'aprovar formalment aquest protocol, introduint les singularitats de la nostra ciutat incloses en la proposta de què disposàvem.

3. Marc conceptual

La **violència sexual** és una manifestació més entre altres que es donen dins del que s'entén com a violència masclista, que la llei catalana (Llei 5/2008 del 24 d'abril) defineix com "la violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat".

L'abordatge de les violències masclistes agafa embranzida a nivell europeu el 2014, quan va entrar en vigor el Conveni d'Istanbul. Aquest és un mecanisme per "protegir, prevenir, perseguir i eliminar totes les formes de violència contra les dones". El conveni reconeix aquesta violència com una violació dels drets humans, i per tant, en fa responsables els estats membres de la Unió si no responen de manera adequada a aquest tipus de violència. En el conveni s'estableixen les obligacions dels estats en matèria de prevenció, protecció i persecució judicial, i consagra l'obligació internacional dels estats de Diligència Deguda per a "prevenir, investigar, castigar als que cometen el delictes, protegir les víctimes i reparar els danys"².

D'altra banda, el Comitè per a l'Eliminació de la Discriminació contra la Dona (en anglès CEDAW) recull que la violència sexual suposa una violació dels drets humans a la llibertat, la integritat física i psíquica, el dret a no patir tracte cruel o degradant o el dret al més alt nivell de salut, entre d'altres.

---

² Conveni d'Istanbul (2014).

També l'Organització Mundial de la Salut (OMS, 2011) es posiciona i defineix la violència sexual com “tot acte sexual, la temptativa de consumir un acte sexual, els comentaris o insinuacions sexuals no desitjats, o les accions per comercialitzar o utilitzar de qualsevol altra manera la sexualitat d'una persona mitjançant la coacció per part d'una altra persona, independentment de la relació d'aquesta amb la víctima, en qualsevol àmbit, inclosos la llar i el lloc de treball”. L'OMS també recull que “la violència sexual inclou actes que van des de l'assetjament verbal a la penetració forçada i una varietat de tipus de coacció, des de la pressió social i la intimidació per la força física” (OMS, 2013)³.

Finalment, l'article 5 de la llei catalana del dret de les dones a erradicar la violència masclista (Llei 5/2008, de 24 d'abril), distingeix entre assetjament sexual i agressió sexual, marcant la diferència en la demostració, per part de la persona agredida, del rebuig i falta de desig davant de l'acte pel qual se sent agredida⁴.

Un cop establerta aquesta diferència, cal remarcar que aquest document treballarà basant-se en el concepte *contínuum de violència sexual*. En aquest contínuu, hi ha una progressió des de la desvalorització fins a l'agressió sexual. La desvalorització sexual inclou comentaris i conductes sexistes (acudits, gestos, mirades) i conductes de seducció fora de lloc o ofensives, proposicions o peticions de sortir repetitives. (Bosch i Ferrer, 2000:70)⁵.

També volem citar i posicionar-nos al costat de la llei catalana per garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals per a erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia (Llei 11/2014, del 10 d'octubre), que garanteix el dret a la igualtat i a la no-discriminació per motius d'orientació sexual i identitat o expressió de gènere, en facilita la participació i representació en tots els àmbits de la vida social, promou la supressió d'estereotips que afecten la imatge de les persones LGTBI i assegura que a Catalunya es pugui viure la diversitat sexual i afectiva en llibertat. Amb relació als espais públics, organitzadors d'espectacles i activitats recreatives (Art.26, punt 3) la llei recull específicament:

Els titulars dels establiments i espais oberts al públic i els organitzadors d'espectacles i activitats recreatives estan obligats a impedir-hi l'accés o a expulsar-ne les persones següents, amb l'auxili, si cal, de la força pública:

- *Les persones que violentin de paraula o de fet altres persones per raó d'orientació sexual, d'identitat de gènere o d'expressió de gènere.*
- *Les persones que duguin i exhibeixin públicament símbols, indumentària o objectes que incitin a la violència, a la discriminació o a l'homofòbia, la bifòbia o la transfòbia⁶.*

³ OMS (2013).

⁴ Llei 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista.

⁵ Bosch i Ferrer, 2000:70

⁶ Llei 11/2014 del 10 d'octubre, per garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per a erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia.

Tenint en compte tot l'exposat, i considerant que no tothom entén les agressions de la mateixa manera, cal tenir clar que en el moment en què una persona se senti agredida i vulgui donar-hi resposta caldrà actuar col·lectivament, i sense entrar en judicis ni qüestionaments sobre la seva decisió.

Si ens centrem en les violències sexuals i les tipificacions conceptuals que se'n deriven, prendrem com a punt de partida el concepte ampli de violències sexuals que pren el *Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci* (del Departament d'interior de la Generalitat de Catalunya)⁷, atès que estableix que el concepte és aplicable tant si es tracta de violències sexuals tipificades al Codi penal com si es tracta de violències sexuals constitutives d'infracció administrativa (les quals de forma col·loquial es coneixen com "assetjament sexual").

A continuació, i de manera ordenada, es presenten les tipologies de violències sexuals, segons la tipificació jurídica de les conductes, tenint en compte que aquesta tipificació pot canviar en un futur a partir dels treballs de la Comissió general de codificació del Ministeri de Justícia.

Agressió sexual: Està regulada per l'article 178 del Codi penal i consisteix a "atemptar contra la llibertat sexual d'una persona utilitzant violència o intimidació". S'entén per violència la utilització de la força física i, per intimidació, la conducta de tipus psicològic que té com a fi infondre por a patir un mal imminent i greu, o amenaces de patir-lo en la víctima o altres persones properes a ella. Es considera agressió sexual:

- **Tocaments de naturalesa sexual, sense consentiment** per part de la víctima, amb violència o intimidació per part de l'agressor.
- **Activitat sexual no desitjada per la víctima**, sempre que hi hagi violència o intimidació i que no impliqui penetració o accés carnal. Inclou obligar una persona a realitzar actes sexuals que no comportin el contacte corporal amb l'agressor i que consisteixin a realitzar actes sexuals sobre la mateixa víctima (tant si els fa un tercer, com si s'obliga la víctima a realitzar-los sobre ella mateixa).
- **Violació:** és una **modalitat agreujada d'agressió sexual**, tipificada a l'article 179 del Codi penal. Per als casos en què, a més d'utilitzar la violència o la intimidació, hi hagi accés carnal, és a dir, penetració per via vaginal, anal o bucal o introducció d'objectes per via vaginal o anal.
- **Abús sexual:** Tal com es recull actualment a l'article 181 del Codi penal, consisteix a fer actes que atempten contra la llibertat i indemnitat sexual, sempre que no s'utilitzi violència ni intimidació, però tampoc hi hagi el

⁷ Generalitat de Catalunya, Departament d'Interior. *Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci*.(2019)

consentiment lliure i vàlid de la persona agredida. Es tracta, doncs, d'una acció on es pressiona o s'obliga algú a fer quelcom sexual que no vol fer, sense el seu consentiment. Es considera que no hi ha consentiment vàlid quan:

- Es tracti de persones privades de sentit, o s'acusa de trastorn mental de la víctima, o s'utilitzen fàrmacs, drogues o altres substàncies que anul·lin la seva voluntat.
- L'abusador es preval de la seva situació de superioritat manifesta respecte a la víctima.

Exhibicionisme: L'article 185 del Codi penal preveu com a delicte la conducta de qui executi o faci executar a una altra persona actes d'exhibició obscena davant persones menors d'edat o incapaces. Per tant, si els actes d'exhibició obscena es cometen davant persones majors d'edat, es tractarà de conductes que no es poden sancionar ni perseguir segons el Codi penal.

Com a important novetat introduïda en el protocol (extreta del Protocol d'Interior), cal tenir en compte les diferents definicions que es deriven d'assetjament, i com aquest està tipificat i quin és el seu abast de cobertura.

Assetjament sexual:

Remetent-nos de nou al Protocol d'Interior, aquest preveu dos tipus d'assetjament sexual:

- **L'assetjament sexual tipificat a l'article 184 del Codi penal** com a delicte contra la llibertat sexual quan se sol·liciten favors de naturalesa sexual, per al qui els sol·licita o per a un tercer, en l'àmbit d'una relació laboral, docent o de prestació de serveis, continuada o habitual, i amb això es provoca en la víctima una situació objectivament i greument intimidatòria, hostil o humiliant.
- **L'assetjament sexual no previst al Codi penal**, que és la principal novetat d'aquest protocol, el qual estaria constituït per la mateixa conducta descrita a l'article 184, és a dir, quan es demanen favors de naturalesa sexual, per al qui els sol·licita o per a un tercer, però fora de l'àmbit d'una relació laboral, docent o de prestació de serveis, continuada o habitual, i amb això es provoca en la víctima una situació objectivament i greument intimidatòria, hostil o humiliant.

Concretament, l'assetjament sexual no tipificat al Codi penal està definit a l'article 2.p) de la Llei 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes, que el defineix com "qualsevol comportament, verbal o físic, de naturalesa sexual, que tingui el propòsit o l'efecte d'atemptar contra la dignitat d'una persona, en particular quan es crea un entorn intimidador, hostil, degradant, humiliant o ofensiu, sense perjudici del que estableix el Codi penal⁸ i segons el que disposa l'article 5 de la Llei 5/2008". És

---

⁸ Llei 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes.

important afegir que cal que aquesta conducta s'exerciti sense el consentiment de la persona assetjada⁹.

L'assetjament sexual no penal, actualment, es pot denunciar i sancionar com a infracció administrativa lleu prevista a l'article 37.5 de la Llei orgànica 4/2015, de 30 de març, de protecció de la seguretat ciutadana, que sanciona, amb multa de 100 a 600 euros, "la realització o incitació a la realització d'actes que atemptin contra la llibertat i la indemnitat sexual, o l'execució d'actes d'exhibició obscena quan no constitueixi infracció penal". Cal assenyalar que, tot i que aquesta infracció va entrar en vigor fa més de tres anys, la seva aplicació ha estat molt minsa per manca de criteris interpretatius i de directrius operatives per a la seva execució.

D'altra banda, l'assetjament sexual constitutiu d'infracció administrativa podrà ser sancionat a Catalunya amb multa de 1.001 a 10.000 euros, d'acord amb l'article 48 de la Llei 11/2009, de 6 de juliol, de regulació administrativa dels aspectes públics i les activitats recreatives, la qual, en aquests moments, es troba en tramitació i pendent d'aprovació per part del Parlament de Catalunya. Aquest article preveu, com a infracció administrativa greu, "la realització o incitació a la realització d'actes que atemptin contra la llibertat i indemnitat sexuals quan no constitueixin infracció penal".

Per tant, l'assetjament sexual no previst al Codi penal, però constitutiu d'infracció administrativa, és tot un seguit de comportaments verbals, no verbals i/o físics d'índole sexual, no volguts per a la persona receptora, o bé un sol incident que, pel seu caràcter summament ofensiu, pot constituir per si sol un cas d'assetjament sexual. És una forma d'abús que s'exerceix des d'una situació de poder psíquic o físic respecte a la persona assetjada i que es pot donar en qualsevol àmbit de relació entre persones (al carrer, en llocs públics, en entorns d'oci, etc.): no cal que existeixi una superioritat jeràrquica entre la persona assetjadora i l'assetjada.

Com també ens presenta el Protocol de seguretat, les conductes que, sense configurar una llista tancada, es consideren incloses en les dues infraccions administratives ja esmentades són:

- **Exhibicionisme obscè davant de persones adultes**, sempre que no siguin discapacitades necessitades d'especial protecció.
- **Masturbació en espais públics o oberts al públic davant de persones adultes**, sempre que no siguin discapacitades necessitades d'especial protecció.
- **Injúria sexual.**
- **Seguiment puntual i obscè d'una persona o grup de persones.**
- **Captar imatges de parts íntimes del cos d'una persona.**
- **Acorralament amb finalitat sexual.**
- **Altres conductes que impliquin vexació sexual.**

⁹ Llei 5/2008 del 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista.

Per denunciar alguna d'aquestes conductes, caldrà que, a banda que es produeixi una de les conductes descrites, es donin els requisits necessaris per a portar a terme la denúncia:

Quan els efectius dels cossos de seguretat denunciïn alguna infracció administrativa que han presenciat, el marc legal vigent els atorga el principi de veracitat, de manera que la seva declaració es considera un element probatori que permet la instrucció del procediment administratiu. Ara bé, per a l'objecte d'aquest protocol, vist el tipus de conductes descrites anteriorment, és possible que no totes les denúncies que es presentin siguin de fets observats directament per la policia. Per aquest motiu, s'estableixen uns requisits per formular la denúncia, de manera que es garanteixi l'existència d'un indici racional de prova de càrrec suficient per desvirtuar la presumpció d'innocència. En qualsevol cas, és necessari:

- Que la víctima estigui identificada i vulgui denunciar.
- Que el presumpte autor estigui identificat o sigui identificable.

Si es donen aquests requisits, es pot formular la denúncia administrativa, i han de ser els efectius de la policia i/o els vigilants de seguretat els qui redactin la denúncia.

A més, si els efectius policials no han observat de manera directa la infracció denunciada, o si qui recull la denúncia són els vigilants de seguretat, és especialment rellevant, però no indispensable:

- Que hi hagi un testimoni "qualificat", com ara personal de seguretat, de controls d'accés o persones contractades per a l'organització de l'activitat (per exemple, personal del Punt Lila) o altres clients/es que puguin tenir la consideració de tercers imparcials.
- Que hi hagi imatges enregistrades relatives als fets, captades per l'establiment o per qualsevol assistent¹⁰.

4. Breu diagnosi

En aquest apartat es pretén fer una descripció de quina és la situació de les violències masclistes en espais d'oci a Manresa, l'aproximació a l'existència i identificació d'aquestes violències, la percepció de la població respecte d'això i els recursos disponibles. Les dades que surten en aquest apartat s'han extret de la diagnosi elaborada per la Diputació de Barcelona durant l'any 2018. Un cop resumida la diagnosi presentada, destaquem:

En primer lloc, es fa referència a la **CULTURA DE L'OCI** a Manresa, en què es constaten diversos factors:

---

¹⁰ Generalitat de Catalunya, Departament d'Interior. *Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci*.(2019)

- L'impacte de les noves tecnologies i del telèfon mòbil en concret, que estan transformant la manera de relacionar-nos, condicionant el tipus d'oci que consumim o, fins i tot, convertint-se en una activitat d'oci més.
- L'esport, com una pràctica freqüent a la ciutat
- Les trobades en espais d'oci, on destaquen els bars i places del centre històric de la ciutat i en menor grau locals d'oci com l'Stroika o els locals del polígon dels Trullols.

En segon lloc, s'intenta, a través d'una enquesta, identificar **L'EXISTÈNCIA DE VIOLÈNCIA MASCLISTA EN ESPAIS D'OCI O DE FESTA**. Destaquem:

- De 278 persones enquestades (71% dones), un 46% del total reporta haver patit algun tipus d'agressió la darrera vegada que va anar a l'espai d'oci que més freqüenta.
- Un 20,9% de les persones enquestades són joves menors de 18 anys (el grup més nombrós). Això no obstant, les persones majors de 35 anys són el grup majoritari que reporta haver patit algun tipus d'agressió. Tot i això, cal destacar que, si sumem totes les franges d'edat, podem dir que el 67,1% correspon a les persones que han patit algun tipus d'agressió i que aquestes s'han donat en menors de 30 anys.
- Les conductes més freqüents han estat les mirades persistents, la invasió de l'espai personal i/o persecució i en menor grau els comentaris de tipus ofensiu o sexual. Val a dir que això sempre s'ha tingut en compte en espais d'oci físics, sense tenir en compte els espais virtuals, cosa que cal tenir present a l'hora d'abordar les violències masclistes.
- El 10% de les persones desisteixen de gaudir del seu temps d'oci i marxar quan se senten agredides, i el 6,7% han sortit corrents del local. La majoria de persones tendeixen a ignorar l'agressor o a demostrar que no té cap tipus de simpatia pel seu comportament. Cal destacar que el 70% d'aquestes agressions estan associades a situacions de violència masclista.

En tercer lloc, s'analitzen els **ESPAIS ON ES PRODUEIXEN AQUESTES AGRSSIONS**:

- El 42,2% es van produir en bars i places del centre històric de Manresa, seguit de la discoteca Stroika.
- A l'hora d'identificar llocs concrets que generen por, es parla de la Baixada dels Drets, carrers Sobrerroca i Na Bastardes, dins del centre històric, i Jacint Verdaguer, discoteca Stroika, passeig del Riu i parc de l'Agulla.
- Quant als locals d'oci nocturn (bars, discoteques, etc.), les agressions es donen, principalment, en els trajectes d'anada i tornada, i s'associen a espais oberts i mancats de llum, si bé gran part de les agressions reportades a la discoteca Stroika es van produir dins del mateix local.

Amb relació als **RECURSOS EXISTENTS**, es fan algunes consideracions:

- El SIAD és conegut per un percentatge significatiu de la ciutat, però les dependències de l'oficina no es creuen les més adequades per temes d'espai i confidencialitat per a atendre dones víctimes de violències masclistes.
- L'Ordenança de civisme no explicita clarament la prohibició de l'assetjament o l'agressió sexual.
- Els Àngels de Nit (els agents, impulsats des de la Regidoria de Joventut i dins del programa del CFGS d'Animació Sociocultural, encarregats de portar a terme una tasca de sensibilització, en forma de parelles itinerants en festes populars, entorn de les violències masclistes i LGTBI-fòbiques i per fomentar uns hàbits més saludables de festa, salut pública...) que actuen en espais oberts d'oci, caldria que treballessin amb més profunditat l'abordatge de les violències masclistes. Des del curs 2019-2020, aquesta formació s'ha aprofundit.
- Els espais d'oci de gestió privada no disposen de cap procediment específic davant situacions d'agressió, i sempre s'hi actua de forma improvisada. Tampoc disposen de formació en aquesta línia. Davant d'aquesta necessitat, des de la Regidoria de Feminismes i LGTBI de l'Ajuntament de Manresa s'ha començat a oferir, des del 2019, tallers de sensibilització ("El sexisme també surt de festa") per als agents que treballen en espais d'oci nocturn de gestió privada de la ciutat. Per altra banda, existeix també des del 2019, el Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci, elaborat pel Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya. Aquest protocol permet adherir-s'hi i marca les línies d'actuació per a les empreses de l'oci privat per prevenir, detectar i atendre les violències sexuals.
- La inexistència de serveis d'atenció a les violències masclistes en la majoria dels espais d'oci fan que les persones agredides reaccionin assimilant el fet i que no es traslladin a l'àmbit social i comunitari.
- L'existència d'accions preventives en l'àmbit de l'educació formal per part de Mossos d'Esquadra, ASSIR, SIAD, SAI i també accions als Punts al Pati i al Campus per part de Joventut, així com tallers impartits per Joventut, el SIAD i/o el SAI adreçats a la població en general.
- Existeixen a la ciutat associacions vinculades al tema, com Acció Lila, AAMAS Filigrana i Aldarull, que fan un treball de sensibilització, així com l'Associació Lílium, que ofereix ajuda mútua i un treball d'apoderament a víctimes de violència masclista. Es destaca, però, que sobretot entre Acció Lila i l'Administració hi ha dificultats de relació, fet que s'assenyala com un repte a millorar per a la construcció d'iniciatives conjuntes.
- Actualment, s'ha d'afegir, el passat febrer de 2020, l'obertura del Servei d'Intervenció Especialitzada (SIE) en violència masclista, que consta d'un equip multidisciplinari per donar una resposta integral i de proximitat tant a dones com a fills/filles víctimes de violència masclista.

El document de diagnosi, elaborat per part de la Diputació, dibuixa **PROPOSTES D'INTERVENCIÓ** concretes:

- Impulsar amb força **campanyes de prevenció de les violències sexistes** i elaborar estratègies específiques per arribar als joves. Fer campanyes específiques adreçades als principals espais d'oci de la ciutat.
- La necessitat de **formació específica**:
  - Formació sobre violències masclistes als centres educatius.
  - La necessitat d'emfasitzar formacions específiques sobre com fer front a les violències masclistes a diferents departaments de l'Ajuntament implicats en la gestió d'espais públics i oci, com els serveis de Territori, Cultura, Joventut i Seguretat Ciutadana.
  - Formació específica a agents clau del territori, dels quals destaca l'empresariat d'oci privat, i incloure l'assistència a la formació com una clàusula obligatòria per a l'organització d'actes a la festa Major.
  - Ampliar la formació dels Àngels de Nit en relació amb les violències sexuals i sexistes.
- Debat sobre la il·luminació de la ciutat i la necessitat d'aplicar mesures per a reforçar la sensació de seguretat.
- Difusió de l'aplicació mòbil sobre el transport urbà i temps que triguen els desplaçaments dels autobusos, i millorar els circuits nocturns, si és el cas.
- Impulsar el treball de circuits d'atenció en espais privats en cas de violències sexuals.
- Repensar els punts d'informació i atenció a les violències masclistes i LGTBI-fòbiques. Garantir espais d'atenció a dones víctimes d'agressions sexuals durant esdeveniments, que garanteixin atenció personalitzada i confidencialitat.
- Treballar per millorar les sinergies entre diferents actors que hi ha en el territori, sobretot entre l'Administració i el teixit associatiu feminista de la ciutat.
- Aprofundir en el coneixement de l'impacte de la violència sexual a través de les noves tecnologies i telèfons mòbils per poder incidir-hi i/o pal·liar-ho.
- Creació d'un observatori d'agressions masclistes. Generar una eina per registrar els casos atesos d'agressions sexistes amb la finalitat de conèixer la realitat existent i sensibilitzar a la població.
- Més visibilització del treball artístic femení i LGTBI+ a les festes en la línia de donar força i coherència a les campanyes engegades.
- Introducció d'agents itinerants en els locals d'oci o festes.

5. Protocol per a l'abordatge de les violències masclistes a les festes populars i espais públics d'oci nocturn de Manresa

Tal com ja s'ha esmentat, la finalitat d'aquest document és **proveir d'eines l'Administració i els diferents agents socials de la ciutat per tal d'abordar les violències masclistes i LGTBI-fòbiques en esdeveniments lúdics festius públics des de la prevenció, la detecció, l'atenció, la recuperació i la reparació**, i així generar espais de llibertat i seguretat.

Tinguem en compte que el context de festa és un lloc on es poden produir un determinat tipus d'agressions sexistes i cal detectar-les i actuar-hi. Tot i així, també és

un espai que ha de permetre una presa de consciència individual i comunitària contra aquestes situacions.

És així com totes les intervencions plantejades parteixen de la premissa de tenir **una actitud de bon tracte, suport mutu, respecte i escolta activa** envers la persona que pateix o ha patit l'agressió, i una **actitud ferma i de rebuig** envers qui exerceix l'agressió. L'actitud i el llenguatge utilitzat per les persones participants és important per evitar i trencar l'escalada de la violència, així com també ser conscients dels **límits legals i personals** que cada individu té.

Per tant, amb aquest protocol es pretén:

- 1) **Generar espais de llibertat i seguretat** en contextos de festes populars i espais públics d'oci. Sobretot per a **les dones i persones LGTBI+**.
- 2) **Incorporar la perspectiva de gènere** a tots els àmbits i espais que interaccionen en el disseny, l'organització i la implementació de les festes populars i promoure, així, la transversalitat de gènere.
- 3) **Promoure la corresponsabilitat** de totes aquelles persones que formen part de la festa per erradicar els comportaments, les actituds i les manifestacions masclistes i lgtbifòbiques.
- 4) **Promoure una perspectiva feminista, la presa de decisions i l'acció** de les **dones** i de les **persones LGTBI** en els espais d'oci, a través de la seva implicació directa.
- 5) **Sensibilitzar i formar** a totes les **persones implicades** activament en les festes populars perquè puguin esdevenir agents detectors/es i informadors/es en situació de violències masclistes als espais d'oci.
- 6) **Identificar, visibilitzar i actuar** sobre aquelles **violències sexistes més normalitzades i invisibilitzades** que pateixen les dones i persones LGTBI en els espais d'oci.
- 7) **Dotar de recursos específics de prevenció, detecció i atenció per a** l'abordatge de les violències sexistes en els espais públics d'oci.

5.1. Creació i composició del grup d'implementació i seguiment del protocol

La implementació del protocol per a l'abordatge de les violències masclistes a les festes populars i espais públics d'oci a Manresa, ja siguin físics o virtuals, exigeix el treball de diversos sectors de la societat, crear sinergies col·laboratives i de treball transversal i d'equip.

D'aquesta manera, caldrà crear un grup de treball en què hi hagi representació de persones que pertanyin a diferents col·lectius que participen en la creació de l'esdeveniment i/o tenen una funció rellevant en el desplegament del dispositiu específic del protocol. La multidisciplinarietat i multisectorialitat resulten vitals en aquest tipus d'iniciativa per ser el màxim d'eficients en el tipus d'actuació (ningú no

coneix millor el sector en què es treballa que les persones que en formen part), així com arribar a posicions de consens i treball conjunt entre parts diferents de la realitat social del territori, i així provocar un efecte de taca d'oli en les polítiques contra les violències masclistes i LGTBI-fòbiques. Tot i així, hi ha diferents elements a tenir en compte sobre les característiques d'aquesta comissió:

- **Funcions del grup.** La principal funció d'aquest grup és **vetllar per la correcta implementació dels diferents aspectes que es tenen en compte en l'aplicació del protocol** i que es descriuen en aquest document. Així mateix, serà el grup encarregat d'**avaluar els resultats de la implementació** i fer propostes de millora del document.
- **Persones integrants del grup.** Algunes de les representants que s'haurien de considerar en la creació d'aquest equip són: personal tècnic de l'Ajuntament (especialment dels departaments de Joventut, Urbanisme, Feminismes i LGTBI, Festes, Cultura i Policia Local), representants de les entitats, empresariat de l'oci de gestió privada, salut i representants dels moviments socials feministes i LGTBI+. La composició del grup de seguiment del protocol dependrà de la festivitat i de l'àmbit concret en què es desenvolupi.
- **La creació del grup.** Per tal de poder garantir l'exercici de les funcions del grup, aquest s'haurà de **constituir amb un mínim de 4 mesos d'antelació** a la festivitat o esdeveniment a celebrar, per tal de marcar el calendari de reunions periòdiques de seguiment i d'avaluació posterior. És important que el grup, un cop hagi acabat l'esdeveniment, en faci un informe descriptiu i valoratiu, proposant quins aspectes de millora es poden introduir de cara a un futur.

5.2. Aspectes contemplats en el protocol

Per tal de construir unes festes lliures de violències masclistes, cal apostar per fer incidència en cada un dels aspectes que es contemplen a l'hora d'organitzar un esdeveniment d'aquestes característiques. Això vol dir incloure la mirada feminista en els següents aspectes que s'especifiquen a continuació, i que es desenvoluparan amb més detall en els propers apartats.

El conjunt d'accions encaminades a la prevenció i a la sensibilització, i que es desenvoluparan a continuació, són:

- Principis bàsics de programació
- Campanya comunicativa i de sensibilització entorn del protocol
- Formacions i tallers als agents clau
- Espais de festa i dispositius
- Espais i mobilitat
- Espais d'oci nocturn privat
- Tipus d'intervenció i circuits

5.2.1 Principis i requisits bàsics de programació

La programació de les activitats culturals i d'oci és un dels aspectes a considerar per la possible existència de missatges i imatges sexistes que poden contenir, o per la infrarepresentació que hi poden tenir les dones o les persones LGTBI+. En aquest sentit, una programació elaborada sense tenir en compte la perspectiva de gènere pot fer minvar la força o fins i tot deslegitimar accions paral·leles que es vulguin fer en l'abordatge de les violències sexistes.

Així doncs, cal tenir present els següents **principis bàsics** a l'hora d'organitzar una activitat:

- Promoure la presència de dones i persones LGTBI+ en el disseny de la programació.
- Promoure continguts amb perspectiva de gènere i que no fomentin missatges sexistes.
- Promoure la diversitat d'activitats i espais per a tots els públics.
- Promoure la presència de les dones i de persones LGTBI+ en les activitats programades, des de la contractació d'artistes i espectacles fins a programar activitats dirigides a aquestes persones.
- Promoure el trencament dels rols estereotipats de gènere en les pròpies activitats de festes populars i en les tasques per realitzar durant les festes. Cal tenir en compte que moltes tradicions culturals tenen una arrel clarament androcèntrica i masclista. Adaptar-les a una realitat en pro de l'equitat no està barallat amb el fet de seguir-les fent.

Aquests principis els podríem, alhora, traduir en una sèrie de **requisits i recomanacions que haurà de tenir en compte tota empresa, entitat, col·lectiu o organització a l'hora de programar esdeveniments culturals festius, sota la mirada del protocol**. Els requisits són aquelles premisses d'obligada implementació, i per tant, en cas de no complir-se, no es podrà portar a terme l'activitat. Les recomanacions són aspectes que cal tenir en compte, però que si no s'assoleixen, això no implicarà l'anul·lació de l'activitat.

Requisits necessaris per realitzar l'esdeveniment	Recomanacions per tenir en compte a l'hora de realitzar l'esdeveniment
<ul style="list-style-type: none"> • L'ús de la imatge i el llenguatge emprat per a la programació i difusió de l'activitat serà lliure de sexismes. • A l'hora de contractar a personal 	<ul style="list-style-type: none"> • En tot moment s'haurà de vetllar per donar visibilitat al treball artístic femení i de les persones LGTBI+, tenint en compte una mirada interseccional.

<p>professional (artistes, tècnics/es, etc.), s'haurà d'incloure en el contracte una clàusula de compromís de no manifestar cap tipus de conducta ni missatge sexista. En cas que no hi hagi contracte, es crearà de tota manera una clàusula de compromís.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Les empreses de seguretat contractades hauran d'estar adherides al <i>Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci</i> del Departament d'Interior. • Que cada entitat/col·lectiu/empresa participant a la festivitat tingui, com a mínim, un representat (<i>in situ</i>) que hagi rebut la formació sobre les violències masclistes i el protocol. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tenir en compte mesures extraordinàries a l'hora de programar activitats que es puguin considerar d'elevat risc d'agressions per les característiques que reuneixen. Per tal de concretar si l'activitat pot ser susceptible de requerir aquestes mesures, cal contactar amb les tècniques de l'Ajuntament de l'àrea de Feminismes i LGTBI.
--	---

El grup de seguiment del protocol haurà de supervisar els diferents aspectes que s'inclouen en aquest apartat, i que defineixen una programació lliure de violències masclistes i LGTBI-fòbiques.

5.2.2 Campanya comunicativa i de sensibilització entorn del protocol

La creació d'una campanya de difusió que acompanyi la implementació del protocol resulta imprescindible pel que fa a la part preventiva de la iniciativa, en tant que és una mesura sensibilitzadora cap a la ciutadania i dona a conèixer els dispositius i serveis a disposició, per tal de combatre possibles casos d'agressions. Els tres elements clau que s'han de tenir en compte per elaborar-lo són: **el missatge, la imatge i l'estratègia de difusió.**

- **Missatge:** el missatge que s'ha de transmetre ha de ser directe i de fàcil reconeixement per a la població en l'al·lusió a les violències masclistes. En aquest sentit, l'eslògan escollit serà clau per fer arribar el missatge desitjat. Així, aquest ha de fer referència a temes relacionats amb el consentiment o altres elements contraris a l'ideari patriarcal. En aquesta línia, serà òptim considerar aquells missatges que hagin estat formulats en positiu (#EstimalanitManresa – #NomésSiésSi - #diferentmentiguals - #ventilemarmaris - #noemtoquislapera)

- **Imatge:** la imatge escollida ha de tenir un lligam amb el missatge emprat. A més, es pot prendre en consideració l'ús del mateix color i representació gràfica per a tot el material que es generi per tal que s'associï fàcilment a la campanya.

Una de les imatges de la campanya del 2019 per a la Festa Major de Manresa: #Estimalanitmanresa.

- **Estratègia de difusió:** S'haurà de dirigir a tots els col·lectius que formen la realitat social de Manresa, sobretot a la joventut, com a receptors i receptores finals. Algunes de les idees que es poden portar a terme són:
  - Enviament de cartes a comerços i establiments d'oci de Manresa informant de la campanya.
  - Reservar espais als centres educatius, com els Punts al Pati, on es pugui fer difusió de la campanya i dels elements que hi van associats.
  - Enviar una carta informativa als pares i mares de persones menors informant de la campanya i de l'existència del protocol.
  - Generar un decàleg dels diferents elements a tenir en compte per a la construcció de festes lliures de violències masclistes i LGTBI-fòbiques que sigui una versió resumida d'aquest document, per difondre'l entre els diferents agents que participen en l'organització de l'esdeveniment.
  - Generar materials específics: cartells, xapes, polseres per gots, gots amb el missatge, etc.

- Decorar la ciutat amb missatges feministes i lligats a la campanya. Alguns exemples són: crear un grafit de la campanya en alguna paret estratègica de la ciutat, pintar missatges al terra als diferents itineraris de la festa, projectar imatges fixes a espais clau, instal·lar cartells a les entrades de la ciutat posicionant la ciutat com a territori no sexista, etc.
- Planificació d'activitats específiques que girin entorn de la campanya. Un exemple poden ser les diferents edicions del taller d'autodefensa feminista que s'han programat darrerament o la creació d'un *photocall* per reivindicar missatges feministes i publicar-los a les xarxes socials.
- Creació de material audiovisual específic, per al qual es podria comptar amb la implicació dels veïns i veïnes de la ciutat, així com amb diferents personalitats mediàtiques de Manresa. Un exemple de contingut (entre molts altres) per transmetre en el material audiovisual és la escenificació d'allò que constitueixen les violències masclistes més naturalitzades, invisibles i amb més presència en els espais d'oci.

El grup de seguiment del protocol s'encarregarà de decidir els recursos i materials que s'utilitzaran en cada una de les festivitats en què aquest s'implementi, segons les necessitats concretes del moment i l'activitat realitzada. **El desplegament d'infraestructura i logística dels agents, serveis, recursos i personal especialitzat, anirà a càrrec de l'òrgan organitzador de la festivitat/activitat concreta.**

5.2.3 Formació i tallers als agents clau

Per tal d'assegurar la correcta implementació del protocol caldrà que tots els agents que tenen un rol clau i actiu en l'organització d'esdeveniments populars tinguin un nivell mínim de sensibilització envers les violències masclistes i LGTBI-fòbiques i coneguin amb claredat de quina manera s'aplica el protocol. Per tant, aquestes persones hauran d'haver participat de manera obligatòria en les formacions de sensibilització.

Les formacions i/o tallers que es portaran a terme reuniran les característiques següents:

- Estaran dirigides a totes les figures que tenen un rol específic en l'organització/coordinació de la festa o espai d'oci.
- Les formacions o tallers seran de caràcter **obligatori** per a totes les organitzacions i persones que formin part de la gestió de l'esdeveniment. Aquestes figures són, principalment: entitats organitzadores de festes del municipi, personal que treballa a les barres de l'esdeveniment, equips de dinamització professionals, personal tècnic de l'Ajuntament, cossos de seguretat pública (Mossos d'Esquadra i Policia Local), seguretat privada, sanitaris que intervenen en l'esdeveniment (Creu Roja), equip d'intervenció dels Àngels de Nit i agents diversos que treballen en espais d'oci privats.

- Es portaran a terme dos tipus de formació diferents:

1^a. **Formació sobre violències sexistes als espais d'oci** (mínim de 3 hores). Té un caràcter sensibilitzador sobre les violències masclistes a nivell genèric i es portarà a terme durant el transcurs de l'any de manera periòdica.

2^a. **Formació sobre l'aplicació pràctica del protocol a festes populars i espais públics d'oci nocturn de Manresa**. Centrarà el seu contingut en l'aplicació real del protocol pels diferents col·lectius i es portarà a terme uns dies abans de l'acte popular que s'ha de celebrar.

La formació ha de incloure:

- Incorporar la mirada de gènere per entendre les causes de les violències sexuals.
- Identificar els tipus de violències sexuals i les intensitats.
- Saber detectar possibles situacions d'agressions sexistes o lgtbifòbiques.
- Coordinar-se i conèixer els altres serveis i recursos disponibles.
- Entendre els principis d'atenció i els principis del protocol.
- Entendre els circuits, els passos que cal seguir i saber derivar en cas de detecció.

5.2.4 Espais de festa i dispositius

La premissa principal que s'ha de tenir en compte en el disseny dels **espais de festa** és que **a l'hora de definir-los cal tenir present la mirada de les dones i de les persones LGTBI+**.

Sobretot és important **posar èmfasi en les percepcions d'inseguretat i de llibertat d'aquestes persones en aquests espais, especialment quan són espais físics**. Identificar quins són els espais i elements relacionats amb les festes populars del municipi que generen més inseguretat en les dones i persones LGTBI+ i quins són els que transmeten sensació de comoditat i llibertat, ajudarà a entendre'ls i a definir-los.

D'altra banda, s'han definit un seguit de dispositius que hauran d'implementar-se en espais festius. S'hauran de garantir que estiguin disponibles i que funcionin sobretot durant les hores de més conflictivitat que, en moltes festes, acostuma a ser a la matinada. El grup de seguiment del protocol, a través d'una persona que en sigui referent, haurà de vetllar perquè funcionin durant els horaris més problemàtics que es determinin en cada festivitat.

A continuació, es detallen els tipus de dispositius per tenir en compte en espais físics:

- **Punt Lila i LGTBI+:** Carpa/estand informativa i de sensibilització amb personal professionalitzat en la sensibilització i atenció davant agressions sexistes i LGTBI-fòbiques. Aquesta carpa s'haurà d'ubicar en un lloc visible, central o de pas de la festivitat i serà interessant que no estigui massa allunyada de *l'espai segur* o que sigui *l'espai segur* (espai d'atenció). Caldrà, també, que les professionals del Punt Lila tinguin formació tant per portar a terme possibles atencions de casos d'agressions sexistes com per desenvolupar una tasca de sensibilització comunitària d'una manera activa i participativa.

- **Parelles itinerants i/o Àngels de Nit:** Les parelles itinerants també tenen com a tasca central la sensibilització i informació sobre les agressions sexistes, com poden fer la tasca de suport i acompanyament de la persona agredida fins a derivar-la a l'atenció a la Carpa Lila. Aquestes parelles tenen la funció de moure's de manera itinerant pels diferents espais on es desenvolupa la festivitat.

- **Punt d'entrada de casos:** En el moment que no estigui muntat el Punt Lila, haurà d'haver-hi definit un espai que sigui el punt d'entrada de casos des del qual es traspassi la informació de la detecció del cas i es coordini l'atenció amb el servei o les professionals corresponents. Aquest punt caldrà concretar-lo des del grup de seguiment del protocol coordinador de la festivitat concreta (per ex: un punt visible de la barra, amb una persona responsable de la tasca).

- **Espai segur:** Hi ha d'haver un espai de tranquil·litat i seguretat on poder atendre les persones que hagin patit qualsevol tipus d'agressió. Aquest espai caldrà que el decideixin les persones organitzadores de la festivitat juntament amb la persona de referència del protocol.

5.2.5 Espais i mobilitat

De cara a configurar les festes populars des d'una perspectiva feminista, caldrà tenir en compte els espais en què es realitzen i la mobilitat de la població en els trajectes que facin. Alguns dels elements per tenir en compte seran:

- **Espais:** aquests hauran d'estar **ben il·luminats**, evitant punts foscos o punts morts a la vista, tant pel que fa al mateix espai on s'organitzen les activitats com l'entorn. En aquest sentit, **s'haurà d'aplicar la mateixa lògica en la col·locació de lavabos públics**, i així evitar que estiguin en llocs allunyats i/o poc il·luminats, considerant que **caldrà definir amb cura la ubicació dels lavabos** durant les festes i proporcionar-ne la quantitat adequada per a cada esdeveniment.

D'aquesta manera s'incrementa la percepció de seguretat i es minimitza el risc d'agressions. Per això resulta d'utilitat comptar amb una bona senyalització de l'espai, on les persones puguin saber en tot moment on són i cap a on es dirigeixen. També es podrà considerar incloure-ho al mapa del programa de la festa, fent-hi constar també les opcions de transport i mobilitat existents.

- **Mobilitat:** caldrà **considerar de quina manera es desplacen les persones que acudeixen a l'esdeveniment i quin tipus de trajectes fan**. Per això **es farà difusió de les diferents possibilitats a l'hora de desplaçar-se pel municipi**. També es pot considerar l'aplicació de mesures com: posar panells informatius a les parades de bus per saber quant temps trigarà a passar o fer que els busos nocturns parin entre parades quan dones, persones LGTBI o menors d'edat ho sol·licitin, tal com s'està començant a fer en diversos municipis.

Per tal de tenir en compte espais que es podrien concebre com a insegurs es poden revisar els que apareixen a la diagnosi de situació prèvia a la realització d'aquest document, com la zona de l'estació de la Renfe, el passeig del Riu o el centre històric de Manresa, en el cas de la Festa Major, o les festivitats celebrades al centre històric.

5.2.6 Espais d'oci nocturn privats

Tot i que aquest protocol pretén ser una guia d'actuació davant les agressions sexistes en espais públics d'oci o festes populars, cal també tenir en compte quines són les recomanacions que poden prendre els espais d'oci de gestió privada de la ciutat, per prevenir i lluitar contra les situacions de violència masclista que es donin dins del seu àmbit concret.

Cal tenir present el *Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci* elaborat pel Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya. Aquest protocol, que permet adherir-s'hi, marca les línies d'actuació per a les empreses de l'oci privat per prevenir, detectar i atendre les violències sexuals. Aquestes accions es concreten en:

- **Difusió i coneixement del "Protocol d'Interior"** o creació d'un protocol propi de l'espai d'oci en concret. Des de l'Ajuntament de Manresa s'oferirà assessorament tècnic per tal de poder desenvolupar un protocol contra agressions sexistes propi de l'espai d'oci privat, si és el cas.
- **Formació dirigida al personal que treballa en diferents àmbits del local** (personal de seguretat, personal de barres, personal de gestió...): La formació a tot el personal és indispensable per tal que les persones que treballen en el local tinguin un nivell de sensibilització i coneixements respecte les violències sexuals (reconèixer les violències sexuals i saber com respondre davant d'un cas concret de violència).
- Persona o **persones responsables** (amb formació especialitzada) i **referents** de l'espai pel que fa a les **atencions o gestió de situacions derivades de la violència masclista i/o LGTBI-fòbica** :

- **Espai d'entrada de les demandes d'atenció:** Cal tenir present que en el cas que la sala d'oci gaudeixi d'una persona referent i especialitzada en les atencions i/o acompanyaments de les persones que hagin pogut patir una situació de violència sexista, hi ha d'haver un punt de fàcil accés i d'identificació, al qual les persones es puguin adreçar en cas de necessitat.
- **Espai de seguretat.** És necessari que la sala gaudeixi d'un espai tranquil i de seguretat en el qual portar a terme les atencions.
- **Altres espais de seguretat.** En cas que es produeixi una situació de violència masclista, en què es valori que la millor opció és la separació física entre víctima i agressor, caldrà que la sala compti amb un espai de seguretat en què la víctima pugui situar-se i així (si escau) continuar gaudint de l'espai d'oci¹¹.

5.2.7 Tipus d'intervenció i circuits

Aquest apartat fa referència a la detecció i atenció de les violències dins dels espais públics d'oci i/o festes populars. Així, en aquest apartat es defineixen els diferents agents que intervenen en els espais públics d'oci nocturn i que estaran en coordinació, a més de definir quin és el circuit que els correspon a cada un d'ells quan es detecti qualsevol agressió.

5.2.7.1 Agents que intervenen en els espais públics d'oci

a) Equips humans específics d'atenció a les agressions sexistes

Punt d'informació i atenció a les violències masclistes i LGTBI-fòbiques (carpa del Punt Lila). En funció de les característiques de la festivitat es prendrà en consideració establir aquest punt en aquells espais que es considerin més oportuns. Aquest complirà amb l'objectiu de sensibilitzar la població que s'hi adreci sobre les violències masclistes, informar dels recursos existents i disposar d'un espai de seguretat en cas que s'hagin d'atendre agressions. També es pot considerar l'espai com a punt de centralització de totes les intervencions i agressions reportades durant la jornada. El personal a càrrec del punt l'haurà de constituir un equip mínim de dues persones professionals formades en l'àmbit dels feminismes i amb perspectiva LGTBI+ i preparades per poder afrontar qualsevol situació d'acompanyament que es pugui derivar d'una agressió, com per portar a terme tasques de sensibilització i prevenció a nivell comunitari d'una manera activa i participativa. La ubicació d'aquest espai haurà d'estar estratègicament planificat segons les característiques de la festa tenint en compte elements com: il·luminació, visibilització, soroll ambiental i els circuits de mobilitat de les persones assistents.

¹¹ Generalitat de Catalunya, Departament d'Interior. *Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci.*(2019)

Parelles itinerants. En funció de les característiques de la festivitat es prendrà en consideració establir aquesta figura en aquells espais que es considerin més oportuns. La funció principal dels/les professionals serà sensibilitzar el màxim de persones que hi hagi en la zona d'intervenció (prèviament delimitada) amb relació a les violències masclistes i LGTBI-fòbiques. Per això es pot considerar el repartiment de marxandatge específic creat per a la campanya. A més, també portaran a terme tasques d'observació i detecció de situacions d'agressió i actuaran segons el circuit previst en cas que sigui necessari. El perfil d'aquestes persones serà el de professionals formades en l'àmbit dels feminismes i estaran preparades per poder afrontar qualsevol situació d'acompanyament i/o derivació que es pugui derivar d'una agressió, a l'espai o servei corresponent.

Àngels de Nit. Les persones incloses en aquest projecte tenen com a funció principal la sensibilització de la població en diversos temes relacionats amb la salut pública, com el consum d'alcohol i drogues, prevenció de malalties de transmissió sexual o hàbits saludables de festa. També han rebut la formació en el camp de les violències masclistes i LGTBI-fòbiques, per la qual cosa poden ser fonamentals en la detecció de situacions i derivació de casos a les persones professionals que estiguin actuant a l'espai de festa. A més, es pot considerar la funció d'observació d'espais i zones de risc o punts foscos de cara a tenir-los en compte en l'actuació de les altres figures que hi hagi al dispositiu, de manera que entre tots els/les agents involucrats/des es pugui identificar i mapejar els espais que són d'atenció prioritària.

b) Equips humans participants dels esdeveniments

Serveis Sanitaris i Creu Roja. Aquestes figures són les encarregades d'oferir assistència mèdica a qualsevol persona que ho requereixi en cas d'agressió, i es coordinaran amb la resta d'agents previstos en el protocol. En cas de trasllat amb ambulància, l'hospital de referència és l'Hospital de Sant Joan de Déu de Manresa. A més, en la mesura del possible, traspassaran la informació referent a les situacions d'agressió ateses durant la festivitat a la persona o persones responsables del dispositiu per tal de centralitzar tota la informació.

Personal de les entitats i barres. Les persones que formen part del teixit associatiu de la festa són co-responsables de les diferents situacions que es puguin produir als seus espais. En aquest sentit, hauran d'atendre aquelles persones que hagin estat o estiguin sent agredides, segons el circuit existent. Caldrà que en cada barra hi hagi una persona que acrediti la formació bàsica sobre les agressions sexistes en espais d'oci, per poder respondre adequadament davant d'una situació d'agressió, segons els criteris i circuits del protocol. També caldrà que en un punt visible de la barra s'hi col·loqui un cartell informant que es tracta d'un *espai de suport per a dones i persones LGTBI+*, com també que tinguin penjat, en un lloc visible per al personal, el circuit a seguir en cas d'una agressió sexista.

Seguretat privada. Les persones professionals que formen part d'aquest col·lectiu han d'estar informades sobre l'existència d'aquest protocol i, en la mesura del possible, buscar l'encaix oportú en els protocols propis de l'empresa privada de seguretat. A més, hauran de coordinar-se amb la resta d'agents que formen part del dispositiu per tal de donar resposta a possibles casos d'agressió. L'empresa de seguretat contractada haurà d'acreditar l'adhesió al *Protocols de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci* del Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya.

Cossos de seguretat. Aquesta figura està formada pels Mossos d'Esquadra (des d'ara, MMEE) i la Policia Local de Manresa. El seu rol serà atendre qualsevol agressió que requereixi la seva intervenció, així com comptar amb la figura dels/les professionals del Punt Lila i/o parelles itinerants de cara a assessorar i/o acompanyar emocionalment persones que hagin pogut ser agredides. A més, en la mesura del possible, transmetran dades d'interès respecte a situacions d'agressió ateses a la persona o persones responsables del dispositiu per tal de centralitzar tota la informació.

5.2.7.2 Circuits davant casos d'agressió

a) Elements a tenir en compte de cara a qualsevol tipus d'intervenció:

Si la persona **VOL** posar una denúncia.

- Informar i adreçar la persona agredida a l'Oficina d'Atenció a la Víctima (OAV) dels Mossos d'Esquadra.
- Informar que, pel que fa a les persones menors d'edat, Mossos d'Esquadra tenen l'obligació d'avisar pares, mares o persones tutores legals.
- Informar la persona que en el moment d'interposar la denúncia té dret d'anar acompanyada d'una advocada (preferiblement experta en posar-ho en coneixement del Servei d'Atenció Integral (SAI) LGTBI de Manresa (sai@ajmanresa.cat) i/o de l'Observatori Contra l'Homofòbia (<https://och.cat/>).

Si la persona **NO SAP** si vol o **NO VOL** posar una denúncia:

- Escoltar amb respecte, mostrar empatia, proporcionar-li el suport que necessiti. Esbrinar amb quin suport compta, si alguna persona més coneix l'agressió i en la mesura del possible que no marxi sola (trucar a amic/ga, familiar...).
- Donar-li informació sobre els serveis i entitats que ofereixen assessorament en contra de la violència masclista i les agressions LGTBI-fòbiques.

Si es tracta d'una agressió sexual amb penetració (anal, bucal i/o vaginal) de penis, dits o objectes, o agressió amb violència física:

- Informar, assessorar i recomanar a la persona que té dret a rebre assistència mèdica encara que no vulgui o no sàpiga si vol posar una denúncia.
- Explicar-li a la persona que a l'Hospital de Sant Joan de Déu activaran el protocol d'agressions sexuals. Li faran un examen mèdic, proves d'ITS, anticoncepció

d'urgència (AU) si calgués, valoraran medicació profilàctica per a algunes ITS i presentaran un informe de lesions al jutjat. Informar també, si la persona és menor d'edat, que des de l'Hospital avisaran els pares o tutors legals.

- Informar la persona que si ha patit una agressió sexual amb penetració (de penis, dits o objectes), si s'ha canviat de roba i/o s'ha rentat podrien desaparèixer algunes proves. Si ha rebut una violació bucal, si es renta les dents, beu o menja també es podrien esborrar algunes proves.

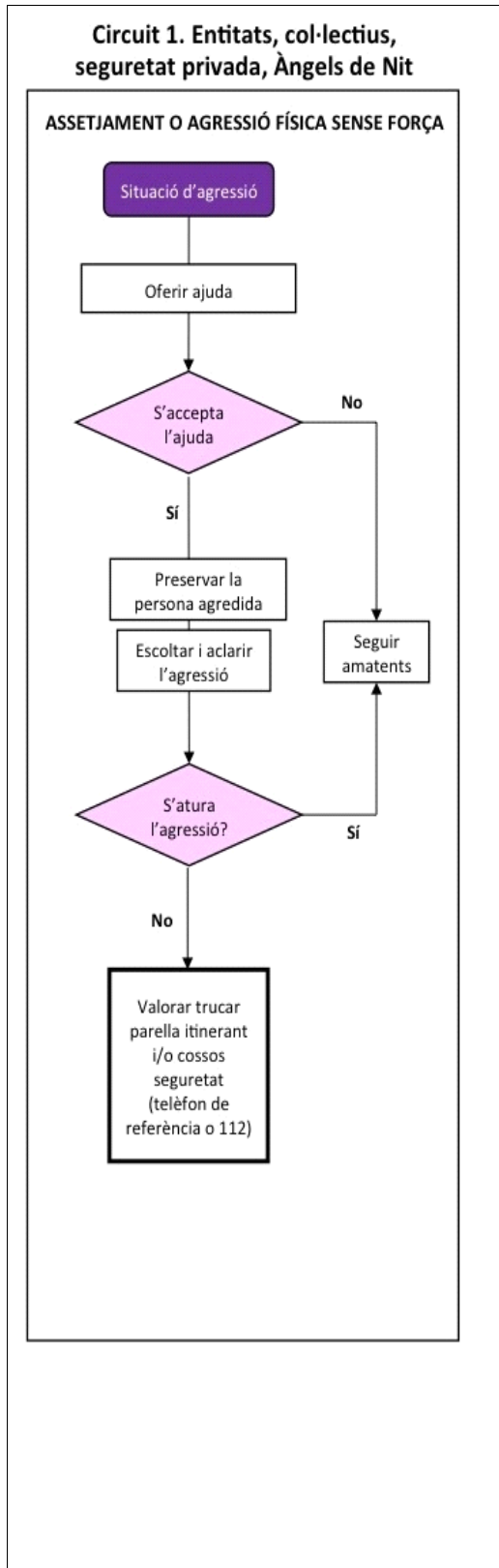
Imatge del circuit genèric proposat durant la campanya #Estimalanitmanresa de la Festa Major 2019

b) Pauta per a entitats, col·lectius, seguretat privada i Àngels de Nit davant una situació d'assetjament o agressió física sense força

- Si veiem que s'està produint una agressió o ens informen que s'està produint, ens hem d'apropar a la persona agredida i demanar-li si necessita ajuda. És important que no hi vagi només una persona; sinó que el recomanable és que hi vagin dues persones.
- Si la persona diu que **NO**, no insistirem. **És important respectar la seva decisió.** La resposta individual de la persona agredida és totalment lliure. Entenem que ha de poder actuar com vulgui davant d'una agressió. Igualment,

seguirem amatents a la situació per si l'agressió no s'atura i creiem adient tornar a demanar-li a la persona si necessita ajuda.

- Si diu que **SÍ** que vol la nostra ajuda:

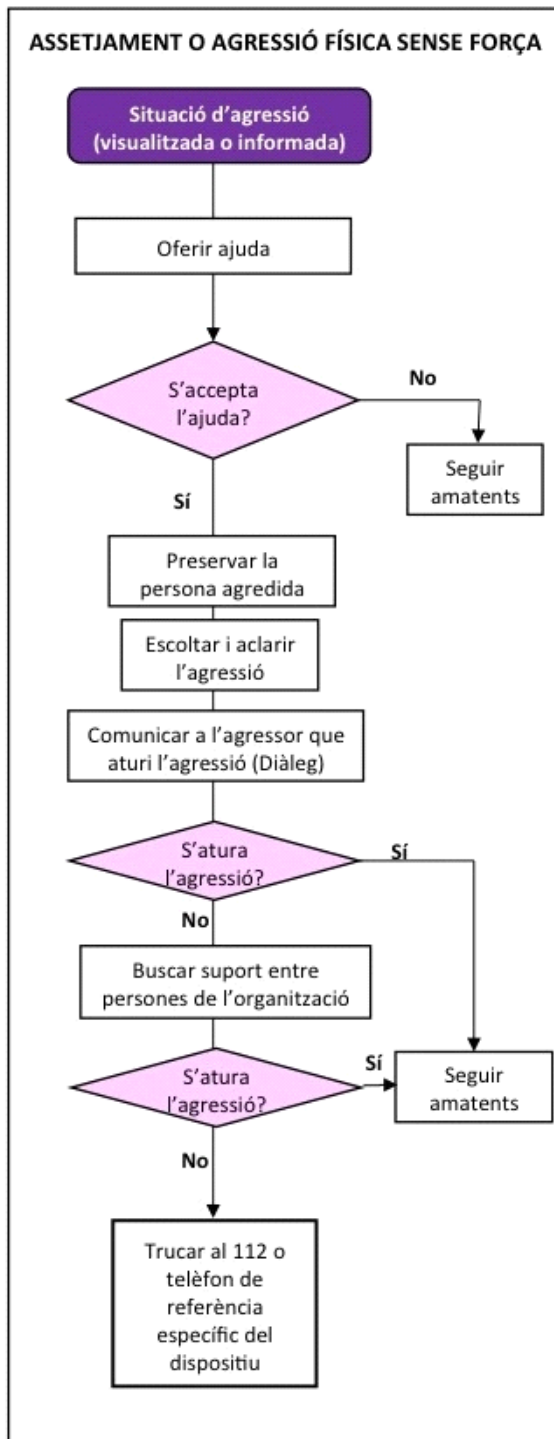
- **Preservar la persona agredida sense que se senti exclosa de l'espai de festa.** Li hem de proporcionar un espai de seguretat i apartar-la de l'agressor o agressors.
- Les persones de l'entitat o col·lectiu que s'hi han apropat, han d'escoltar i aclarir l'agressió, esbrinar què ha passat.
- (En cas d'haver-hi parelles itinerants) Si la persona agressora no atura l'agressió, valorar si s'avisava la parella itinerant perquè ens doni suport de cara a resoldre la situació.
- Si la persona continua sense aturar el seu comportament, caldrà requerir la intervenció dels cossos policials, trucant al telèfon de referència de seguretat, en cas que n'hi hagi, o trucar al 112.
- Informar la persona que té dret a interposar una denúncia.
- (En cas d'haver-hi parelles itinerants i/o punt d'informació i atenció a les violències masclistes i LGTBI-fòbiques) Si necessita més informació sobre la denúncia o sobre entitats i recursos, trucarem a la parella itinerant perquè l'acompanyi, o l'acompanyarem al punt d'informació i atenció a les violències masclistes i LGTBI-fòbiques. El punt d'informació disposarà de díptics informatius i d'un llistat d'entitats i recursos sobre atenció a violències masclistes i agressions LGTBI-fòbiques.
- (En cas d'haver-hi parelles itinerants i/o punt d'informació i atenció a les

	<p>violències sexistes) També trucarem a la parella itinerant si la persona agredida necessita suport emocional després d'haver patit l'agressió i/o per a l'acompanyament fins al punt d'informació i atenció si la persona agredida vol estar-se en un espai més tranquil o ser atesa per una professional. En cas que no hi hagi parella itinerant, l'acompanyarem a la carpa del Punt Lila, per tal que pugui ser atesa.</p>
--	--

c) Pauta per a parelles itinerants

- Observació i valoració del nivell de violència de la situació:
  - Si valorem que l'agressió és amb molt violenta, abans d'apropar-nos trucaríem als números de telèfon d'urgències.
  - Si valorem que la situació d'entrada no és molt violenta, ens aproparem a la persona agredida i li demanarem si necessita ajuda.
  - En totes les situacions que s'acabi avisant als cossos de seguretat seria important que es pogués donar una descripció de la persona agressora (com anava vestit, alçada, alguna característica singular...).
- Ens aproparem al lloc on està succeint l'agressió:
  - Si la persona agressora atura l'agressió, no insistirem. Continuarem presents, pendents i amatents a la situació. Caldrà oferir suport a la víctima i, en cas afirmatiu, acompanyar-la a un espai de seguretat (espai tranquil).
- Si la persona agressora no atura l'agressió:

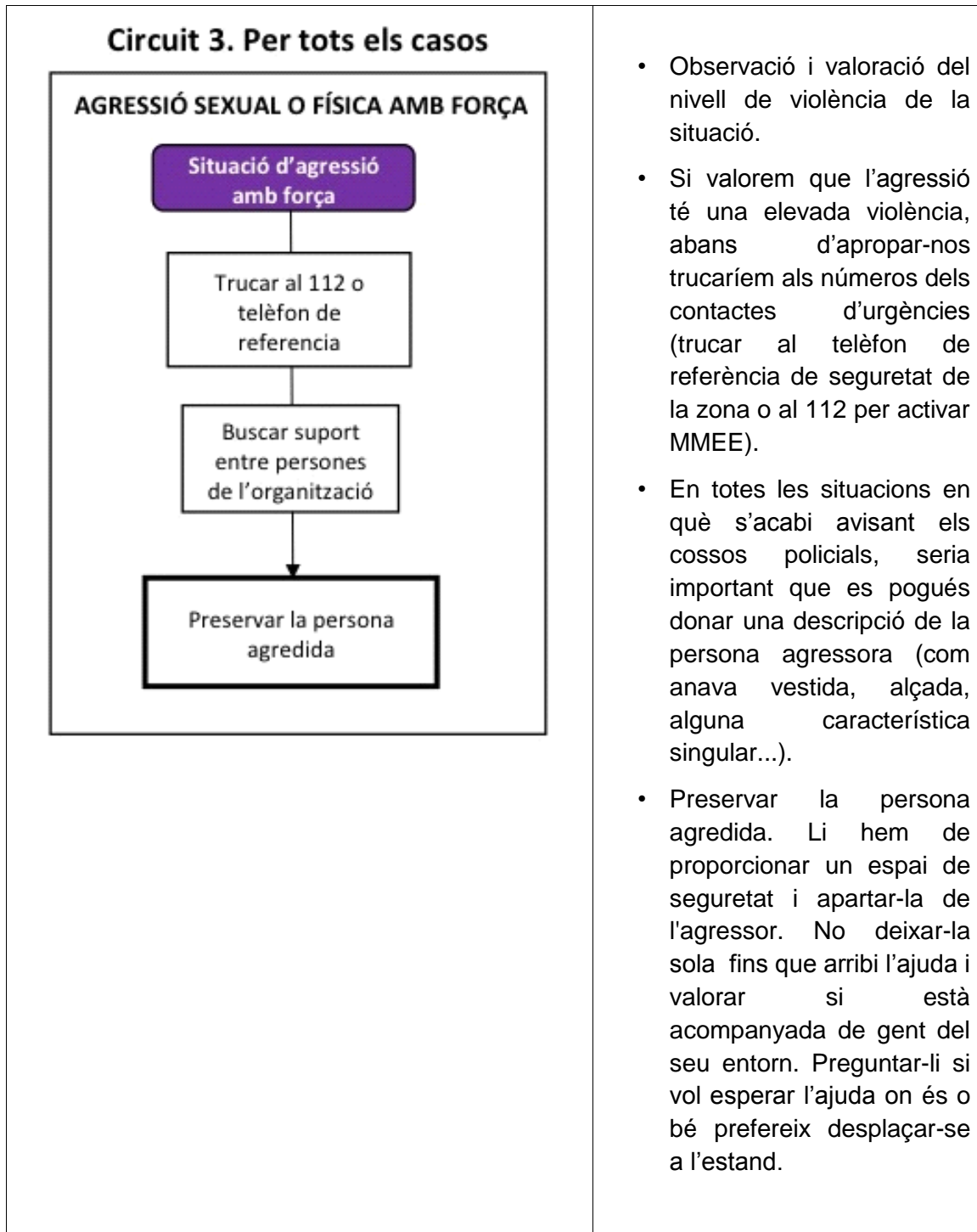
Circuit 2. Parella itinerant

- És molt important aturar l'agressió i preservar la persona agredida. Li hem de proporcionar un espai de seguretat i apartar-la de l'agressor.
- Avisarem al personal de la barra o altres persones de l'organització perquè vinguin a donar suport.
- Es trucarà als números dels contactes d'urgències.
- Si la persona agredida vol, l'acompanyarem a l'estand en cas que necessiti suport emocional després d'haver patit l'agressió i/o estar-se en un espai més tranquil.
- Preguntar a la persona si es vol desplaçar al punt d'informació i atenció (espai de seguretat) o esperar l'ajuda on s'està. No deixar-la mai sola.
- Informar també la persona que té dret a interposar una denúncia i a rebre atenció socio sanitària. Si necessita més informació sobre això o sobre entitats i recursos existents. L'acompanyarem fins al punt d'informació i atenció (si n'hi ha) perquè la informin. Aquí es disposarà de díptics informatius i d'un llistat d'entitats i recursos sobre atenció a violències masclistes i agressions LGTBI-fòbiques.
- Reportar la situació al personal de l'estand (en cas que n'hi hagi) i registrar-la a la fitxa corresponent.

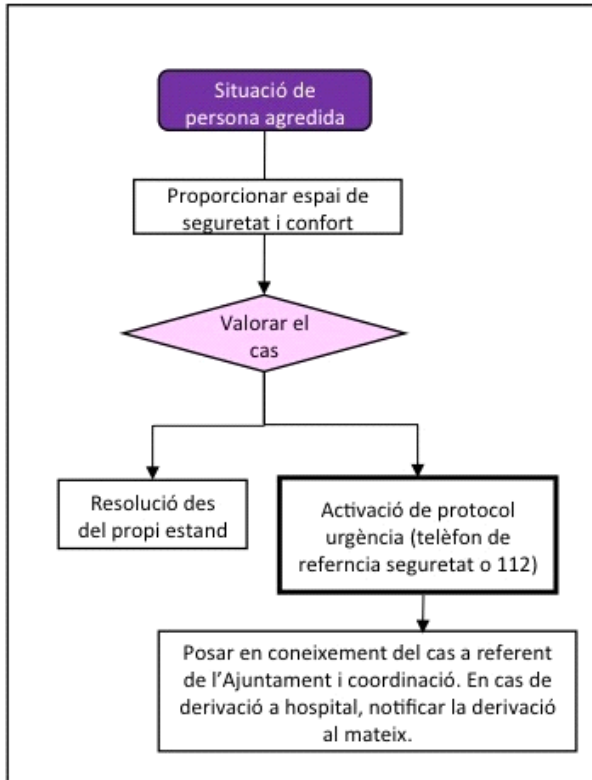
d) Pauta per a tots els col·lectius en casos d'agressió física amb força

e) Pauta per al personal del punt d'informació i atenció a les violències masclistes

En cas que arribi una persona que ha rebut una agressió, sigui per compte propi o a través de la coordinació amb altres agents desplegats/des a la festivitats:

Circuit 4. Personal del punt d'informació i atenció

- Proporcionar un espai de seguretat i confort a la persona agredida.
- Escoltar-la activament, no jutjar-la i proporcionar-li suport emocional.
- No deixar-la sola.
- Amb relació al punt anterior, valorar si cal trucar a la parella itinerant, si n'hi ha, perquè vingui a donar suport a l'atenció de l'estand.
- Explicar a la persona que té dret a interposar una denúncia i a rebre atenció socio sanitària. Si necessita més informació sobre això o sobre entitats i recursos existents, se la informarà. Es disposarà de díptics informatius i d'un llistat d'entitats i recursos sobre atenció a violències masclistes i agressions LGBTI-fòbiques.

- Activar el protocol d'urgències en la zona d'oci si fos necessari (trucar al 112, avisar l'hospital si és necessari i reportar a la persona responsable de l'Ajuntament en cas que s'hagi produït l'agressió).
- Valorar amb qui està la persona agredida i, en cas que hagi decidit anar a l'hospital, buscar alguna persona del seu entorn que la pugui acompanyar.

5.2.7.3 Registres de les actuacions

En la implementació d'aquest protocol serà molt recomanable portar a terme un registre de les diferents actuacions dutes a terme per tal de:

- Conèixer el perfil de la població que assisteix a la festa.
- Identificar el tipus de situacions d'agressió que es donen en aquest tipus d'espai per tal de millorar aspectes preventius i de detecció.
- Donar a conèixer la realitat existent a Manresa respecte a les violències sexistes en els espais d'oci.

En aquest sentit, es poden portar a terme diferents tipus de registres:

- **Accions de sensibilització.** Nombre de persones a les quals s'ha informat de la campanya, del dispositiu desplegat i dels recursos existents. Algunes de les variables a tenir en compte per a aquest registre són: sexe, edat, municipi/barri de residència i data i hora en què s'ha interactuat amb la persona.
- **Registre d'intervencions.** Nombre de situacions d'agressió en què s'ha intervingut. És especialment idoni en cas de comptar amb la figura dels agents itinerants. Algunes de les variables a tenir en compte són: espai, data i hora en què es produeix l'agressió; sexe, edat i municipi de residència de la persona agredida; tipus de violència exercida; si s'adreça la persona a algun servei; si ha calgut la intervenció de cossos de seguretat o sanitaris; o com s'ha resolt la situació.
- **Registre d'assessoraments.** Aquesta eina resulta especialment útil quan es pugui comptar amb un punt d'informació i atenció a les violències masclistes, ja que es recullen les dades de les persones que hi han anat per tal de fer una consulta específica sobre una agressió, tant si se n'és la víctima com no, com si li ha passat el mateix dia o no. En aquest sentit, aquest registre serveix també per detectar situacions que van més enllà de les que es puguin produir a l'espai de festa. Més enllà de les dades sociodemogràfiques bàsiques de la persona, també es poden recollir els següents punts: tipus de consulta (la persona reporta haver patit algun tipus d'agressió en el context de festa, assessorament per un/a conegut/da, la persona informa/denuncia una situació habitual que està succeint a l'entorn, assessorament grupal, assessorament personal individual, etc.); tipus d'actuació per part de la persona professional que l'atén; relació amb la persona agredida i/o amb la persona agressora; tipus de situació que es reporta (episodi de violència puntual en la zona d'oci nocturn de la Festa Major, episodi de violència puntual en el passat, violència continuada en l'actualitat, etc.); o tipus de violència exercida.

5.2.8. Valoració del treball realitzat

Tal i com s'ha esmentat a l'inici d'aquest document, el protocol és un document viu que ha d'estar subjecte a canvis en funció de la realitat que es presenti al municipi. Per això caldrà establir mecanismes de seguiment i valoració de la seva implementació, així com definir de quina manera es traspasarà la informació a la ciutadania.

Els indicadors a tenir en compte de cara a la avaluació del protocol són:

- Nombre de persones que formen part del grup de treball i sectors als quals pertanyen (dades segregades per sexe).
- Nombre de sessions de treball del grup.
- Nombre d'entitats/espais de gestió privada/personal tècnic que han participat de la formació respecte al total (dades segregades per sexe).
- Percentatge de representació femenina i LGTBI+ en la contractació artística respecte al total.
- Nombre de persones a les quals s'ha arribat a través del punt d'informació i atenció (carpa Punt Lila).
- Nombre d'intervencions fetes per les parelles itinerants i/o Àngels de Nit.
- Nombre d'acompanyaments realitzats.
- Nombre de persones assessorades respecte a qüestions relacionades amb les violències masclistes.
- Espais on es donen més quantitat d'agressions.
- Persones adreçades a serveis específics per part d'agents organitzadors de l'esdeveniment.
- Grau de satisfacció ciutadana amb l'existència i desenvolupament del protocol.
- Valoració qualitativa de la coordinació entre les diferents parts involucrades en el desplegament del dispositiu.
- Valoració qualitativa del grup de treball sobre el procés d'implementació del protocol.

6. Compromisos institucionals

Aquest protocol està dissenyat perquè pugui desenvolupar-se a través d'una implementació qualitativa, crítica, constructiva i participativa al llarg del temps. Això no obstant, perquè sigui efectiu en la seva implementació, l'Ajuntament de Manresa, a l'hora de la seva aprovació, adopta els compromisos per aplicar-lo al temps que assegura la seva consonància amb les directrius marc a nivell de país, un breu resum dels quals és:

- 1) Aprovació d'aquest protocol pel Ple Municipal.
- 2) Definir una persona/grup de referència del protocol a nivell municipal i crear el grup de seguiment vinculat a les festivitats concretes.
- 3) Garantir un pressupost anual per disposar dels recursos necessaris per a implementar el protocol.
- 4) Adherir-se al *Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci* de la Generalitat de Catalunya.
- 5) Implementar la campanya comunicativa segons marca el protocol.
- 6) Implementar les formacions establertes en el protocol.
- 7) Garantir informació al personal que participa o que es contracta a la festa sobre el protocol i l'adquisició del compromís, a través de declaració responsable, de no promoure missatges ni tenir o consentir actituds masclistes i LGTBI-fòbiques, així com coordinar-se, si escau, amb les persones responsables de l'aplicació del protocol.
- 8) Incorporar també al plec contractual les clàusules corresponents perquè les entitats/empreses que vulguin organitzar festes als espais públics garanteixin que un percentatge de persones de l'entitat/empresa rebin la formació corresponent a l'hora de l'esdeveniment.
- 9) Generar el marc contractual corresponent per garantir que les empreses de seguretat que contracti l'Ajuntament per a festes populars, estiguin adherides al *Protocol de seguretat contra les violències sexuals en entorns d'oci* de la Generalitat de Catalunya.

Finalment, l'Ajuntament posa a disposició del protocol els recursos municipals especialitzats amb què compta per tal de desenvolupar un rol de lideratge en la seva aplicació:

- Servei d'Informació i Atenció a les Dones Montserrat Roig
C/Canal, 6, 1r.
T. 938752310
siad@ajmanresa.cat

- Servei d'Atenció Integral (SAI) LGTBI de Manresa
C/ Canal, 6, 1r.
T.938752310
sai@ajmanresa.cat

